

#VsakDan8Marec / slovenski jezik

Predviden čas za izvedbo: 40 minut

Potrebni učni pripomočki: jih ni (po želji lahko glavne ugotovitve zapišete na tablo)

Metoda dela: predstavitev primerov, raziskava, razprava

❖ Cilji učne ure:

- spodbujanje razprave o enakosti spolov na področju književnosti (močnejše zaznavanje spolne neenakosti, predvsem nevidnosti literarnih ustvarjalk, in stereotipiziranja njihovih del ("ženska pisava"); obenem krepitev zavedanje dijakinj in dijakov, da je družbeni spol pomemben, ne pa edini dejavnik pri oblikovanju identitete (intersekcionalni pristop) in krepitev njihove občutljivosti do vprašanja, kakšni ukrepi bi lahko odpravili ali vsaj zmanjšali spolno neenakost (npr. vprašanje kvot in drugih pozitivnih ukrepov);
- spodbujanje razprave o enakosti spolov v vsakdanjem življenju (spolna neuravnoteženost med različnimi poklici ter finančno in statusno razvrednotenje poklicev, v katerih prevladujejo ženske, t.i. "feminizacija dela");
- pridobivanje večšin razpravljanja in argumentiranega zagovarjanja svojih stališč;
- spoznavanje zgodovine in pomena mednarodnega dneva žensk, ki ga obeležujemo 8. marca.

❖ Razlaga za profesorice in profesorje:

Učna ura je pripravljena za izvedbo ob mednarodnem dnevu žensk, vendar jo je mogoče vključiti v pouk tudi med letom. Osrednji cilj učne ure je namreč med dijakinjami in dijaki spodbuditi aktivno razpravo na temo enakosti spolov. Spodbujanju aktivne participacije sta namenjena tako uvodni del ure kot način izvedbe. Uvodni del je namenjen kvantitativni analizi berila za slovenski jezik: preštevanju števila (in deleža) književnic v odnosu do književnikov. Na podlagi ugotovitev dijakinje in dijaki razpravljajo o tem, zakaj je med zastopanostjo enega in drugega spola v berilu tako velika razlika. Profesor_ica pogovor lahko razširi na vprašanje splošne zastopanosti žensk v razmerju do moških spolov v vsakdanjem življenju. Učno uro lahko zaključi s predstavitvijo zgodovine mednarodnega dneva žensk in njegovega pomena danes.

xx dodatno gradivo za profesorja_ico: priloga 1 – gradivo za učno uro

❖ Učna ura

Uvodni del:

V kratkem motivacijskem nagovoru profesorica ali profesor predstavi namen učne ure: spoznavanje razmerij med zastopanostjo spolov na različnih področjih življenja. Nato pojasni, da bo razprave o tem izhajala s področja literarne umetnosti in sicer kar iz njihovega berila za slovenski jezik. Dijake in dijakinje vpraša, katera literarna dela književnic sploh poznajo: naštetih morajo prozna, dramska ali pesniška dela, katera poznajo bodisi po naslovu bodisi so jih dejansko prebrale/i.

Osrednji del:

Dijakinje in dijaki prejmejo nalogo, naj preštejejo, koliko književnih del, omenjenih v berilih in učbenikih za pouk književnosti, so napisale ženske in koliko so jih napisali moških. Preštevanje traja manj časa, če dijakinje in dijaki delajo v skupinah, pri čemer si delo lahko razdelijo glede na literarno-zgodovinska obdobja, število strani v učbeniku ipd.

Dijakinje in dijaki poročajo o svojih ugotovitvah. Sledi razprava o tem, zakaj menijo, da je razmerje med književnicami in književniki v berilu prav takšno. Nekaj vsebinskih izhodišč za oblikovanje (pod)vprašanj, s katerimi lahko profesor ali profesorica usmerja razpravo, navajamo spodaj.

Zaključek:

Dijakinje in dijaki ustno ali pisno strnejo svoje ugotovitve. Slednje lahko primerjajo s tezami slovenskih književnic, ki so leta 2015 v Cankarjevem domu pripravile posvet z naslovom *Podoba slovenskih literarnih ustvarjalok v učnih načrtih za pouk slovenščine v osnovnih in srednjih šolah* (za celotno besedilo posveta glej *Prilogo 1*).

❖ Najpomembnejši poudarki:

1. Literarni kanon: je osredotočen na književnike (moške), iz česar lahko dijaki in dijakinje napačno sklepajo, da

- a. ženske v književnosti niso sposobne vrhunskih dosežkov;
- b. da je književnost izrecno moška zadeva, zato ženske obravnavajo zgolj kot spremljevalke moških karier.

“Še na slabšem so ustvarjalke, (...) ki jih že njihov položaj potiska na obrobje, kot so zamejske ali priseljske avtorice, avtorice, ki tematizirajo homoerotične odnose, znanstvenice, ki se posvečajo

‘ženskim pisavam’ in tudi razslojene (...), ostarele ali preminule ustvarjalke.” - Prof. Katja Mihurko Poniž, dekanja Univerze v Novi Gorici

“Berilo za splošno izobrazbo in literarni kanon najpomembnejših pisočih ljudi sta sestavljena iz del pisateljv. Pisateljic je med njimi le toliko, da so ‘izjema, ki potrjuje pravilo’. Včasih je celo ena sama, tako da ni mogoče reči, da ni nobene.” - Barbara Simoniti, pesnica, pisateljica in prevajalka

2. Ženske kvote manjšajo in dolgoročno ukinjajo spolno neenakost; med tovrstne ukrepe spada vnašanje več književnic v učbenike in njihovih del v maturitetna vprašanja (če književnic v teh vprašanjih ni, jih profesorice in profesorji tudi med učnimi urami ne obravnavajo).

“Ženske kvote so to, kar je prehod za pešče na cesti. Belo-črtasta zebra odvzame moč močnejšim in da prednost šibkejšim udeležencem v prometu. (...) Ko bodo vsi vozniki vozili obzirno, zebre ne bodo več potrebne. Vendar, roko na srce, nisem še opazila, da bi jih v kakšni deželi odpravljali. Moč je pač slast.” - Barbara Simoniti

3. "Ženska pisava": ker "moška pisava" ne obstaja, je tudi izraz "ženska pisava" vsebinsko prazen. Najpogosteje je rabljen slabšalno (izjema je francoski koncept *écriture féminine*) in namenjen diskreditaciji književnic kot "posebnih" ali "partikularnih" v odnosu do "univerzalne", domnevno "spolno nezaznamovane" pisave moških. (Glej točko 4.)

Posledice so zapostavljenost ustvarjalk pri:

- a. vseh večjih pobudah (npr. urejanju zbranih del - dočakala jih je samo pisateljica Zofka Kveder);
- b. postopkih (kritiška obravnava, vrednotenje in vključevanje v učne načrte, tudi v maturitetna vprašanja);
- c. dosežkih (uvrstitev v antologije, učbenike, podelitev nagrad).

“Ko smo v osemdesetih letih začenjale, ni bilo v Ljubljani nobene urednice, nobene kritičarke, nobene literarne novinarke. Takrat je bilo še običajno, da je v recenziji pisalo: ‘To je tako drugačna, ženska poezija.’ (...) Ta oznaka bi zares kaj povedala, ko bi obstajala “moška pisava”, glede na katero bi jo opredeljevali.” - Barbara Simoniti

“Leta 2004 je dr. Irena Novak - Popov pri Založbi Tuma izdala na desetine pesnic, za katere večinoma niti slišal nismo, ker se niso nikoli prebile v sprejeti literarni kanon. Uvrstitev v antologijo je zavrnila le Svetlana Makarovič, ki v velikem loku izogne vsemu, kar ima oznako ‘žensko’. Že ve, zakaj.” - Barbara Simoniti

4. Domneva o (moški) univerzalnosti še danes obvladuje literarni kanon, iz katerega so najbolj izključene marginalizirane književnice (priseljence, zamejke, revnejše pisateljice, neveljavljene pesnice ipd.), saj njihovo delo velja za posebno, drugačno, zaznamovano prav z izkušnja obrobnosti. Če v kanonu (in učbenikih) ni pisateljic, v literarnih delih pa ni junakinj, so se dijakinje *“primorane istovetiti z moškimi spolnimi, kulturnimi in družbenimi vzorci mišljenja in ravnanja, vsi skupaj, učenci in učenke, pa so prikrajšani za vpogled v raznoliko celoto”*. - Dr. Milena Mileva Blažič, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

“Nikoli nisem slišala stavka, recimo ‘William Shakespeare je eden največjih predstavnikov svetovne moške literature.’ Literatura je vendar univerzalna - ali pa to vsaj hoče biti. Neverjetno pa je, kako nenadoma občutek univerzalnosti izgine, kadar je besedilo napisala ženska.” - Barbara Simoniti

“V gramatiki nad žensko obliko prevlada moška kot univerzalna. (Mož in žena sta šla po cesti - ne šli.) (...) In zakaj nas potem z jezikom formira materinščina - in ne ‘očetovščina’?” - Barbara Simoniti

❖ **Predloga za izvedbo dodatne učne ure:**

Kot **nadgradnjo izvedene učne ure** ponujamo **dve vaji**, ki jih profesorica ali profesor lahko pripravi na podlagi besedil, ki jih obravnava z razredom:

1. Odlomek iz dela, kjer je citat/izrek napisan v ženski in moški obliki, dijaki_nje pa morajo na podlagi tega opisati karakter osebe, ki je besede izrekla.
Cilji vaje: ozaveščanje različnih pričakovanj, ki jih dijaki in dijakinje gojijo do ljudi zgolj zaradi spolne razlike (stereotipi) in razmislek o načinih, kako so v književnosti prikazane ženski in kako moški literarni liki.
2. Preizkus z vprašanjem (ali Bechdel test za književnost) »ali poznaš kakšno literarno delo, v katerem v pomembnejših vlogah nastopata vsaj dve junakinji, ki se med sabo pogovarjata o čem drugem, kakor o moških«.

❖ Priloga 1: Dodatne povezave na gradiva za profesorico/profesorja

Gradiva za učno uro

<http://www.mira.si/podoba-slovenskih-literarnih-ustvarjalk-v-ucnih-nacrtih-za-pouk-slovenscine-v-osnovnih-in-srednjih-solah/>

Predstavitve eksperimenta na Univerzi Yale, ki raziskuje učinke spolno determiniranega jezika na percepcijo posameznice_ka

<http://www.yalescientific.org/2013/02/john-vs-jennifer-a-battle-of-the-sexes/>

--- dodatno ---

Posvet Mehanizmi izkoriščanja in diskriminacije v znanosti, MIZZ, 7. 3. 2016

http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_znanost/sekto_za_znanost/dejavnost/komisija_za_zenske_v_znanosti/dejavnosti_komisije/posvet_mehanizmi_izkoriscanja_in_diskriminacije_v_znanosti/

Kakšnega spola je znanost? (prispevek na posvetu Mehanizmi izkoriščanja in diskriminacije v znanosti)

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/Znanost/doc/Zenske_v_znanosti/Posvet_2016/spol_znanosti_JR.pptx

Povzetek posveta in razprav na njem

<http://radiostudent.si/univerza/kaj-pa-univerza/lepljiva-tla-steklen-strop-in-pu%C5%A1%C4%8Dajo%C4%8De-cevi>

Več podatkov o Mednarodnem dnevu žensk in za Slovenijo pomembnih letnicah

https://sl.wikipedia.org/wiki/Dan_%C5%BEena

O nas:

Društvo za promocijo žensk v kulturi - Mesto žensk

<http://cityofwomen.org/>

Nekaj zanimivih organizacij, ki se ukvarjajo z vprašanji enakosti spolov:

<http://rdecezore.org/>

<http://bodeca-neza.spol.si/>

<http://spol.si/>

<http://www.drustvo-sos.si/>

<http://metadekleta.metinalista.si/>

<https://cipke.wordpress.com/>

<https://lezbicnofeministicauniverza.wordpress.com/>

<https://vstajnikesocialnedelavke.wordpress.com/>

<http://www.ljudmila.org/lesbo/>